

آموزش خلاقیت در هنر تصویرسازی

همارضا زاده

هنرآموز رشته گرافیک هنرستان زینب
کبری (س) شهرستان شاهین دژ

چکیده

امروزه در کشورهای توسعه یافته، شکوفایی و پرورش خلاقیت دانش آموزان از مهم ترین فعالیت های آموزشی و عالی ترین هدف آموزش و پرورش در سطوح مختلف تحصیلی به شمار می رود و همواره به این نکته توجه می شود که روند آموزش برای فراگیرندگان روندی پویا و مؤثر باشد؛ دانش آموزان فعالانه در امر آموزش شرکت کنند، تفکر کنند و ایده های بکر ارائه نمایند. با توجه به اهمیت این موضوع، پژوهش حاضر با هدف بررسی شیوه و تکنیک های خلاقیت آفرین در آموزش هنر تصویرسازی تدوین یافته است. در این مقاله پس از بررسی تعاریف و نظریات ارائه شده درباره ماهیت خلاقیت و هنر تصویرسازی، به ضرورت به کارگیری خلاقیت در تصویرسازی پرداخته شده و راهکارهای آموزش خلاقیت در هنر تصویرسازی با استفاده از تکنیک بارش فکری مورد مطالعه قرار می گیرد. یافته های این پژوهش نشان می دهد که خلاقیت، قابل آموزش و یادگیری است و می توان با استفاده از روش ها و تکنیک های پرورش خلاقیت، از جمله روش بارش فکری در فرایند آموزش هنر تصویرسازی جهت پرورش خلاقیت هنرجویان و خلق آثار تصویری خلاق بهره گرفت.

کلیدواژه ها: خلاقیت، تصویرسازی، ایده، بارش فکری

مقدمه

از پیچیده‌ترین و عالی‌ترین جلوه‌های اندیشه انسانی، تفکر خلاق اوست که در رشد و تکامل فرد و تمدن بشری نقش مؤثری دارد و زیربنای اختراعات و دستاوردهای هنری و علمی است. پرورش خلاقیت در آموزش هنر، به‌خصوص هنر تصویرسازی، به دلیل بی‌شمار بودن تولیدات و خدمات، و از سوی دیگر، به سبب تنوعی که در مخاطبان و مصرف‌کنندگان به وجود آمده امری مهم و ضروری است؛ زیرا هنرجویان در تصویرسازی به تفکر خلاق نیاز دارند تا بتوانند ایده‌ها و تصاویری خلق کنند که موجبات لذت و جذب هر چه بیشتر مخاطبان را فراهم آورد (مقالی، ۱۳۹۰: ۵۲). متأسفانه ما در زمینه آموزش این شاخه مهم گرافیکی با کمبود کتب و منابع آموزشی لازم مواجهیم و اندک کتب درسی و آموزشی موجود در زمینه این رشته، یا متون ترجمه شده‌اند و یا بیشتر به بیان تکنیک پرداخته‌اند؛ درحالی که تکنیک فقط یکی از رکن‌های اساسی یک اثر تصویری موفق محسوب می‌شود و به اصول مهمی از جمله خلاقیت - که نقش مهمی در جذب و تأثیرگذاری هر چه بیشتر مخاطبان دارد - توجه چندانی نشده است (فاضل، ۱۳۸۶: ۳۸). به همین دلیل، هنرجویان در دوره‌های مختلف تحصیلی، چه در هنرستان و چه در دانشگاه‌ها، آموزش لازم و منطبق با مهارت‌های خلاق را برای تولید آثار تصویری خلاق نمی‌بینند و بیشتر به خلق آثار تقلیدی و به‌دوراز تفکر خلاقانه روی می‌آورند. این مشکل، هنرجویان را به کپی‌کارانی تبدیل می‌کند که قرار است پس از اتمام تحصیلات خود به فعالیت هنری در سطح جامعه بپردازند و این مسئله نه‌تنها به خودشان در زمینه شغلی آسیب خواهد زد، بلکه آینده هنری کشور را نیز دچار رکود خواهد کرد؛ درحالی که در دنیا دست‌کم ۲۰۰ تکنیک و روش پرورش خلاقیت و ایده‌یابی توسط محققان ارائه شده است که

تصویرگر: فرشته نجفی

تصویرگر: کریم نصر

در زمینه آموزش این شاخه مهم گرافیکی با کمبود کتب و منابع آموزشی لازم مواجهیم و اندک کتب درسی و آموزشی موجود در زمینه این رشته، یا متون ترجمه شده‌اند و یا بیشتر به بیان تکنیک پرداخته‌اند

تصویرگر: راشین خیریه

تصویرگر: حمید بهرامی

می‌توان از آن‌ها در آموزش و خلق آثار تصویری خلاق بهره گرفت.

اخیراً تام کلی و تیم براون^۲ و همکاران آن‌ها در کتاب (تغییر از طریق طراحی، ۲۰۰۹) تکنیک‌های جامعی را برای قرار دادن مسائل در چارچوب حل مسائل و ابداع راه‌حل‌ها با تأکید بر طراحی، به‌عنوان مفهومی برای برآوردن نیازهای بشری توسعه داده‌اند. محققانی همچون الکس. اف. اسبورن^۳ در کتاب (تخیل کاربردی، ۱۹۵۳) و ادوارد دوبونو^۴ در کتاب (فکر جدید، ۱۹۶۷) به شرح و توضیح روش‌های خلاقانه حل مسئله پرداخته‌اند. پاول تورنس^۵ (۱۹۷۹) از جمله محققانی است که تحقیقات خود را بر بررسی محیط خلاق و خلاقیت متمرکز نموده و در کتاب «مهارت و توانایی‌های خلاق» به نقل از قاسم‌زاده به بررسی راهکارها، آزمون و شیوه‌های پرورش خلاقیت پرداخته است.

نظر به مباحث فوق، هدف از مطالعه حاضر بررسی راهکارهای آفرینش خلاق در آموزش تصویرسازی با استفاده از تکنیک‌های پرورش خلاقیت و ایجاد توانایی در هنرجویان برای شکستن مرزها و فراتر رفتن آنان از چهارچوب تفکرات قالبی و فکر کردن به شیوه‌های متفاوت و جدید و رسیدن به ایده‌های نو و خلاق در جهت خلق آثار تصویری خلاق است.

نمی‌شود بلکه همه افراد می‌توانند به شرط فراهم آمدن شرایط درونی و بیرونی، امکان رشد بالقوه آن را در خود به وجود آورند (حسینی، ۱۳۸۸: ۴۴).

در کل خلاقیت مفهومی پیچیده و مبهم است که ارائه تعریف مستقلی از آن دشوار می‌باشد. صاحب‌نظران تعاریف مختلفی از خلاقیت ارائه داده‌اند که به‌رغم تفاوت‌های اساسی که در این تعاریف وجود دارد، از بعضی جهات دارای نقاط مشترکی می‌باشند. از مهم‌ترین نقاط اشتراک این تعاریف - که بسیاری از پژوهشگران در آن به توافق رسیده‌اند - ویژگی نو بودن و تازگی داشتن است (ویزبرگ، ۱۳۸۷: ۲۰)، اما تازگی و نو بودن، نمی‌تواند به‌تنهایی مفهوم خلاقیت را روشن کند؛ زیرا بسیاری چیزها ممکن است نو و تازه باشند اما خلاقانه نباشند به همین دلیل، بعدها عنصر ارزشمند بودن را به آن افزودند (حسینی، ۱۳۸۸: ۳۰). به این معنا که خلاقیت، فرایند خلق چیز جدیدی است که دارای ارزش باشد. بنابراین، خلاقیت را به‌طور کلی، می‌توان فرایندی ذهنی، مرکب از قدرت ابتکار و انعطاف‌پذیری تعریف کرد، که هدف آن تولید یک ایده و محصول ارزشمند، کاربردی و نوآورانه است و قابلیت پرورش دارد.

عناصر و اجزای خلاقیت

در فرایند پرورش خلاقیت عناصر تشکیل‌دهنده‌ای وجود دارد که افراد به شرط دارا بودن این عناصر می‌توانند مهارت‌های خلاق را در خود پرورش دهند. سه عنصر اساسی فرایند پرورش خلاقیت عبارت است از: دانش و مهارت‌های مربوط به موضوع، مهارت‌های مربوط به تفکر خلاق، و داشتن انگیزه.

مهارت‌های مربوط به موضوع به‌منزله مواد اولیه شامل استعداد، تجربه و آموزش است که فرد در یک زمینه خاص دارد (صادقی مال امیری، ۱۳۸۶: ۱۳۴). روشن است که مثلاً یک فرد زمانی می‌تواند در نقاشی خلاقیت داشته باشد که قبلاً چگونگی کار کردن با قلم‌مو و ترکیب رنگ‌ها را آموخته باشد. بنابراین، انسانی می‌تواند در یک زمینه خلاق باشد که

خلاقیت تعاریف و نظریه‌ها

فلاسفه، پژوهشگران و روان‌شناسان خلاقیت را در حیطه‌های گوناگونی مورد مطالعه قرار داده‌اند. برخی آن را از نظر فلسفی مورد توجه قرار داده‌اند، که از این منظر خلاقیت نوعی الهام است؛ موهبتی الهی که از نظر افلاطون از ماوراءالطبیعه سرچشمه می‌گیرد. بر اساس این دیدگاه، هنرمند در ابداعات خویش، از نیروی فرا انسانی الهام می‌گیرد. سوروکین^۶ در این زمینه معتقد است که بزرگ‌ترین دست‌یافته‌های خلاق انسانی نتیجه نیروهای فراطبیعی و فراحسی هستند (اف. نلر، ۱۳۸۰: ۲۱).

دسته‌ای دیگر، خلاقیت را در حیطه انسان‌گرایی مورد بررسی قرار داده‌اند که از این نظر، خلاقیت به امور خارق‌العاده مربوط

از اتود تا تصویر نهایی: فاطمه حق نژاد

مهارت‌هایی را در آن زمینه آموخته باشد. با وجود اهمیت این عنصر، اگر فردی از بالاترین حد استعداد، تجربه، دانش و غیره برخوردار باشد اما از مهارت‌های مربوط به تفکر خلاق بهره‌ای نداشته باشد، هرگز نمی‌تواند کار خلاقانه انجام بدهد (قاسمی و اقلیدس، ۱۳۸۴: ۶۲). مهارت‌های مربوط به تفکر خلاق با شکستن قالب‌ها، مهارت‌های موضوعی را در راهی جدید به کار می‌گیرند؛ یعنی از مهارت‌های موضوعی به شکل جدید استفاده می‌کنند.

عامل انگیزه یکی از عناصر اساسی و شاید یکی از مهم‌ترین اجزا در این مجموعه است. اگر فردی دارای هر دو مهارت، مربوط به موضوع و تفکر خلاق باشد ولی انگیزه لازم برای شروع کار را نداشته باشد، هرگز نمی‌تواند اثری خلاق خلق کند (حسینی، ۱۳۸۸: ۶۶). برای شروع فرایند خلاقیت، وجود انگیزه درونی بسیار مهم است. تحقیقات تجربی نشان می‌دهد که انگیزه درونی می‌تواند نقش سازنده‌تری در تحقق خلاقیت داشته باشد (صادقی‌مال امیری، ۱۳۸۶: ۴۴). اگر انگیزه از درون بجوشد، کار برای فرد جالب و لذت‌بخش می‌شود.

مفهوم تصویرسازی

تصویرسازی یکی از شاخه‌های مهم هنرهای تجسمی است که از گذشته‌های دور تا امروز وظیفه انتقال مفاهیم و پیام‌های مورد نظر بشر را بر عهده داشته و انسان‌ها از آن برای برقراری ارتباط با یکدیگر بهره گرفته‌اند. از تصاویر غارهای عهد پارینه‌سنگی گرفته تا تصاویری که امروزه زینت‌بخش کتب مختلف است، همه حاکی از اهمیت این هنر ارزشمند در بیان و بهتر فهمیده شدن اهداف، احساسات و اندیشه‌های بشری است.

به‌طور کلی، از هنر تصویرسازی می‌توان برداشته‌ها و تعاریف گوناگونی ارائه داد اما پدیده‌ای که اختصاصاً در دوره معاصر از آن با عنوان هنر تصویرگری یا تصویرسازی نام برده می‌شود، در ارتباط با یک متن یا محتوای مشخص تعریف می‌شود. فرشید *مقالی* تصویرسازی را در معنای معاصر خود این‌گونه تعریف می‌کند: «تصویرسازی عبارت است از

متن یا معنایی را برای مخاطبی معین، مصور و تزیین کردن» (مقالی، ۱۳۸۸: ۲۰). هنر تصویرسازی از یکسو ارتباطی نزدیک با ادبیات دارد و عناصر محتوایی خود را از ادبیات وام می‌گیرد و از سوی دیگر، به نقاشی وابسته است و عناصر بصری بیان خود را با وام گرفتن از نقاشی بیان می‌کند. البته با وجود این ارتباط، تفاوتی بنیادین از لحاظ نقطه شروع بین هنر تصویرسازی و نقاشی وجود دارد و آن این است که نقاشی امری شخصی است که در چهارچوب ذهنی هنرمند در طول سالیان زندگی‌اش شکل می‌گیرد و پا به عرصه وجود می‌گذارد؛ درحالی‌که تصویرسازی امری است ارتباطی، که در چهارچوب یک نوشتار و گفتار معین شکل می‌گیرد و قابلیت تکثیر شدن دارد (مهردادفر، ۱۳۹۰: ۱۲).

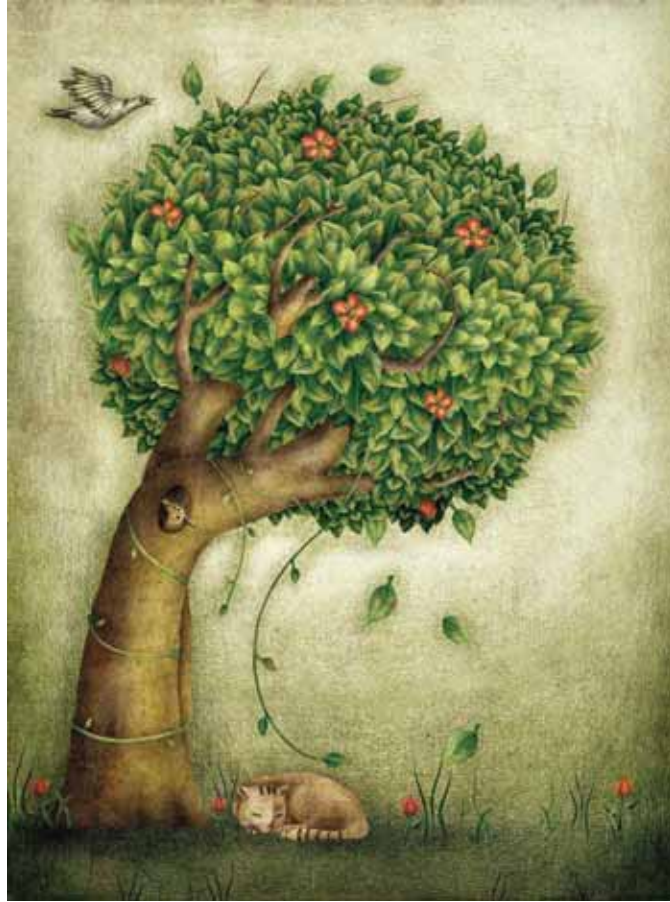
تصویرسازی هم به لحاظ روش و هم به لحاظ چگونگی عرضه، تقسیم‌بندی و انواعی دارد و می‌توان بر اساس اهداف، محتوا و موضوع به انواع تصویرسازی کتب علمی و آموزشی، تصویرسازی کتاب کودک، تصویرسازی مطبوعاتی و تبلیغاتی و غیره اشاره نمود.

ضرورت پرورش خلاقیت در

آموزش تصویرسازی

تصویرسازی شیوه‌ای از بیان و تلفیقی از منطق و خلاقیت است که در صورت به‌کارگیری خلاقیت در آفرینش آن، به زیباترین، نافذترین و ماندگارترین اثر تبدیل می‌شود و امکان نفوذ، گسترش و ماندگاری بیشتری پیدا می‌کند (زیگن، ۱۳۹۰: ۲۰). تصویرساز به نیروی خلاق احتیاج دارد تا بتواند ایده، تصاویر، فرم‌ها و

اگر فردی دارای هر دو مهارت، مربوط به موضوع و تفکر خلاق باشد ولی انگیزه لازم برای شروع کار را نداشته باشد، هرگز نمی‌تواند اثری خلاق خلق کند

تصویرگر:
معصومه اعتبارزاده

را نیز تحریک می‌کند. اگر ایده‌ها و موضوعات تصویری در رابطه با مهارت‌های تخیلی و خلاقانه نباشند، بی‌معنا یا کم‌ارزش خواهند بود؛ زیرا هنرمند بودن به توانایی در طراحی و خلق آگاهانه نشئت یافته از تصورات و قدرت نوآوری بستگی دارد (ساطعی، ۱۳۸۶: ۵۴).

در عصر حاضر با پیشرفت علم و فناوری، استفاده از خلاقیت در تصویرسازی، به‌خصوص تصویرسازی کتاب کودکان، ضرورت بیشتری یافته است؛ زیرا کودکان بیشتر وقت خود را صرف دیدن کارتون‌ها و بازی‌های متنوع رایانه‌ای می‌کنند و تمایل کمتری به کتاب خواندن دارند. کم‌توجهی این گروه سنی به خرید و مطالعه کتاب موجب نگرانی بسیاری از روان‌شناسان و پژوهشگران کودک شده است (کاملان، ۱۳۹۱: ۸۷). پژوهش‌هایی که در حیطه چگونگی ایجاد پیوند میان کودک و کتاب صورت پذیرفته، نشان دهنده این است که کودکان از طریق حس خود با پیرامونشان ارتباط برقرار می‌کنند و بر پایه آن تجربه‌ها از خود واکنش نشان می‌دهند. تصاویر مختلف در رنگ‌ها و سبک‌های گوناگون می‌تواند به‌طور خلاقانه این واکنش‌ها را تشدید کند و قدرت تخیل و تشخیص آن‌ها در رابطه با محیط پیرامونشان را افزایش دهد (موسوی، ۱۳۸۶: ۴۶). استفاده از تصاویر خلاقانه در تصویرسازی کتاب کودکان به آن‌ها کمک می‌کند که بتوانند در خود جهانی خلاق بیافرینند و خلاقیت جهان خود را بهتر درک کنند (ساطعی، ۱۳۸۶: ۱۸). با کمی توجه به زیبایی‌شناسی و به‌کارگیری خلاقیت در طراحی و نوع ارائه یک کتاب می‌توان تحرک و جاذبه‌های بصری فراوانی برای خرید و مطالعه کردن کتاب به وجود آورد (کاملان، ۱۳۹۱: ۸۸). چراکه اولین تأثیر هر کتاب، معمولاً به‌وسیله جاذبه بصری آن به وجود می‌آید.

آموزش خلاقیت در تصویرسازی با استفاده از تکنیک بارش فکری

امروزه علم روان‌شناسی نشان می‌دهد که فرایند خلاقیت ذاتی نیست، بلکه می‌تواند آموزش داده شود و پرورش یابد. از طریق

رنگ‌هایی بسازد که به بهترین وجه محتوای پیام را به مخاطبان منتقل کند. اهمیت یک اثر تصویری خوب تنها در منعکس کردن تصویری محتوای نوشته نیست بلکه یک تصویرساز باید بتواند با به‌کارگیری مؤلفه‌های خلاقیت در تصویرسازی، از یکنواختی و تک‌بعدی بودن اثر جلوگیری کرده، در خواننده انرژی و شوق بیشتری برای ادامه مطالعه ایجاد کند (داوودی، ۱۳۸۸: ۸۲).

به‌کارگیری خلاقیت در خلق کاراکترها و فضاپردازی آثار، منجر به این می‌شود که مخاطب بیشتر به تفکر واداشته شود و بیش از آنچه در متن وجود دارد، به تصور درآورده و به درک عمیق‌تر و بهتری از موضوع دست یابد. اگر اثر هنری محصول خلاقیت هنری هنرمند باشد، در مخاطب احساسی از خشنودی و لذت برمی‌انگیزد و اثر هنری را به امری زیبا مبدل می‌کند (بلخاری، ۱۳۸۸: ۱۵۵). تماس با کارهای هنری بدیع علاوه بر دادن اطلاعات جدید به مخاطب، آگاهی بصری او از اطراف

تصویرگر: سمانه مطلبی

تصویرگر: محمود مختاری

در میان الگوها و تکنیک‌های متعدد پرورش خلاقیت، تکنیک بارش فکری از جمله بهترین الگوهای است که در مدت زمانی کوتاه، منجر به رسیدن به ایده‌های نو و خلاقانه می‌شود

۲. کمیت بیشتر: ارائه هر چه بیشتر ایده‌ها موجب می‌شود راه‌حل‌ها و ایده‌های بیشتری طرح شود و دامنه انتخاب وسیع‌تر گردد. به عبارتی، کمیت بیشتر کیفیت را به دنبال خواهد داشت.

۳. ترکیب: از ترکیب ایده‌های حاصل شده می‌توان به نتایج جدیدتر و بهتری دست یافت (حسینی، ۱۳۹۰: ۵۹).

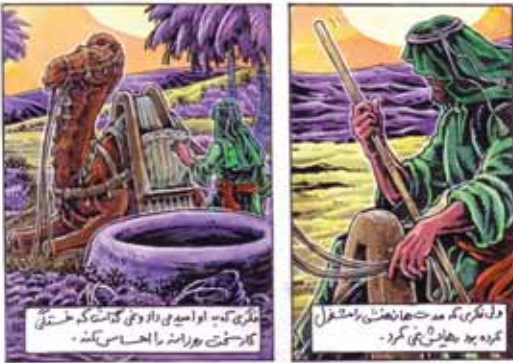
قوانین این روش فرصت خوبی را ایجاد می‌کند که افراد بدون نگرانی از هرگونه قضاوت و انتقادی به ارائه ایده‌های خود بپردازند. استفاده از روش بارش فکری در ساعات آموزش تصویرسازی به خوبی میسر است. این تکنیک را می‌توان به صورت گروهی و فردی اجرا کرد اما روش گروهی آن مطلوب‌تر است.

در ساعات آموزش تصویرسازی و در جلسات گروهی که افراد به‌طور جمعی کار می‌کنند، می‌توان ابتدا کاراکترها و عناصر اصلی موضوع یا محتوای مورد نظر را مشخص نمود. سپس، از هنرجویان خواست که یک به یک، ایده‌های خود را درباره نحوه طراحی کاراکترها، فضاپردازی و انتخاب تکنیک مورد نظر به صورت تصویری روی تخته یا تابلو که در معرض دید گروه قرار دارد ارائه دهند. این کار سبب آن می‌شود که ذهن از طریق دیدن بهتر متوجه مطلب گردد. همچنین، ایده‌ها به سهولت قابل دیدن، مقایسه، طبقه‌بندی و ترکیب باشند و بین افراد به اشتراک گذارده شوند (عابدی، ۱۳۸۳: ۱۲). با ادامه بسط ایده‌ها، افراد گروه با دیدن ایده‌های تصویری هم‌گروهی‌های خود الهام می‌گیرند

آموزش می‌توان به افراد یاد داد که به راه‌های غیرمعمول در شناسایی و حل مشکلات خویش دست یابند (عابدی، ۱۳۷۲: ۴۷). محققان دنیا دست‌کم ۲۰۰ تکنیک و روش برای پرورش خلاقیت و ایده‌یابی ارائه کرده‌اند که می‌توان از آن‌ها برای آموزش و خلق آثار تصویری خلاق بهره گرفت؛ روش‌های مختلفی از قبیل تکنیک بارش فکری، سینکتیک^۷، تکنیک ارتباط اجباری^۸ و تکنیک اسکمپر^۹ (نیرومند، ۱۳۹۱: ۶). در میان الگوها و تکنیک‌های متعدد پرورش خلاقیت، تکنیک بارش فکری از جمله بهترین الگوهای است که در مدت زمانی کوتاه، منجر به رسیدن به ایده‌های نو و خلاقانه می‌شود (لاپتن، ۱۳۹۲: ۱۸-۱۷). این تکنیک که الکس. اف. اسبورن آن را در سال ۱۹۵۰ ابداع کرد، به سرعت به روشی محبوب برای کمک به افراد در زمینه تفکر خلاق - حتی افرادی که آن‌ها را به هیچ‌وجه خلاق نمی‌دانستند - تبدیل شد. در این تکنیک از تفکر خلاق یا تفکر واگرا^{۱۰} برای دستیابی به بهترین ایده‌های مفهومی و هسته‌ای استفاده می‌شود.

در روش بارش فکری قوانین خاصی وجود دارد که رعایت آن‌ها منجر به رسیدن به بهترین ایده‌ها خواهد شد و در طی اجرای آن باید به آن‌ها توجه داشت. این قوانین عبارت‌اند از:

۱. انتقاد ممنوع: در اجرای این روش باید از هرگونه قضاوت و داوری درباره ایده‌های طرح‌شده توسط افراد خودداری کرد؛ زیرا انتقاد ممکن است مانع ارائه ایده‌های نو و خلاقانه شود.

تصویرگر: نورالدین زرین کلک

تصویرگر: سعید رزاقی

و ایده‌های جدیدتر و متنوع‌تری به ذهنشان خطوط خواهد کرد. بدین ترتیب که وقتی یکی از اعضای گروه ایده‌ای را طرح می‌کند، موجب تحریک ایده‌های سایر افراد شده ایده‌های جدیدتری را برای آنان تداعی خواهد کرد و زنجیره‌ای از افکار و ایده‌های خلاق در خصوص موضوع مورد نظر شکل می‌گیرد. علاوه بر این، نوعی رقابت در افراد گروه ایجاد می‌گردد که منجر به تلاش بیشتر افراد برای طرح ایده‌های خلاق خواهد شد (جوزی، ۱۳۸۷: ۵۷).

نتیجه‌گیری

تصویرسازی‌های جذاب و گیرا اصولاً با مهارت در تفکر خلاق همراه‌اند. در هر اثر تصویری، معمولاً یک کشش اولیه برای ارتباط با مخاطب لازم است؛ نقطه‌ای که مخاطب را جذب کند و او را درگیر اثر عرضه‌شده قرار دهد. جذابیت اثر می‌تواند موجب اتصال اولیه مخاطب با اثر شود و اطلاعات لازم را به او انتقال دهد؛ رسیدن به این مهم تنها با به‌کارگیری خلاقیت و ایده‌های نو در تولید اثر تصویری ممکن می‌شود. مطالعات انجام‌گرفته نشان می‌دهد که خلاقیت، مجموعه‌ای از مهارت‌های قابل اکتساب است که از طریق تکنیک‌ها و فرایندهای آموزشی مؤثر می‌توان آن را به افراد آموزش داد. تاکنون روش‌ها و تکنیک‌های مختلفی در خصوص پرورش خلاقیت در زمینه‌های مختلف ارائه‌شده است که از این میان، روش بارش مغزی می‌تواند روشی مناسب برای آموزش خلاقیت به هنرجویان در درس تصویرسازی به شمار آید. قوانین این روش موقعیتی را فراهم می‌کنند که هنرجویان بدون نگرانی از ارزیابی دیگران به ابراز ایده‌های خود بپردازند. بدین ترتیب،

در هر اثر تصویری، معمولاً یک کشش اولیه برای ارتباط با مخاطب لازم است؛ نقطه‌ای که مخاطب را جذب کند و او را درگیر اثر عرضه‌شده قرار دهد

روش بارش فکری را به شکل فردی نیز می‌توان در تصویرسازی اجرا کرد. به این ترتیب، که فرد تنها عضو گروه بارش فکری باشد و با مشخص کردن موضوع اصلی شروع به ارائه ایده‌های مختلف در خصوص نحوه طراحی کاراکترها و فضا سازی و نحوه اجرا اثر کند. هرچه تعداد ایده‌های ارائه‌شده بیشتر باشد، به نتایج بهتری می‌توان دست یافت. در پایان، از بین ایده‌های ارائه‌شده می‌توان بهترین ایده را انتخاب کرد (حسینی، ۱۳۸۸: ۹۵).

طی اجرای روش بارش مغزی در جلسات آموزش تصویرسازی می‌توان از اصل تغییرات فراوان، که شامل کوچک و بزرگ کردن، اغراق، حذف یا تقسیم، تغییر و اصل جاندارانگاری که شخصیت دادن به همه اشیا، عناصر و پدیده‌هاست در طراحی شکل کاراکترها و فضا سازی اثر برای دستیابی به نتایج خلاقانه‌تر بهره گرفت (نیرومند، ۱۳۹۱: ۵۲)

تصویرگر: مریم طباطبایی

تصویرگر: نگین احتسابیان

منابع
 اف. نذر، جورج. (۱۳۸۰). هنر و علم خلاقیت، ترجمه سید علی اصغر مسدود، شیراز: دانشگاه شیراز.
 بلخاری قهی، حسن. (۱۳۸۷). عکس مهرویان: خیال عارفان، تهران: فرهنگستان هنر.
 جوزی، حسین. (۱۳۸۷). روش‌ها و فنون تدریس هنر، تهران: مدرسه.
 حسینی، افضل السادات. (۱۳۸۸). ماهیت خلاقیت و شیوه‌های پرورش آن، مشهد: آستان قدس رضوی.
 حسینی، افضل السادات. (۱۳۹۰). یادگیری خلاق کلاس خلاق، تهران: مدرسه.
 داوودی، آرمان. (۱۳۸۸). ترجمه تصویری، نشریه حرفه هنرمند، شماره ۳۰.
 زیگن، لارنس. (۱۳۹۰). مبانی تصویرسازی، ترجمه شهره رحمانیان، تهران: پشتون.
 ساطعی، عشرط. (۱۳۸۶). هنر کودک و نقاشی، تهران: نیکن کتاب.
 سالزبری، مارتین. (۱۳۸۷). تصویرگری کتاب کودک، ترجمه شقایق قندهاری، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
 عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۳). خلاقیت، تهران: جامی.
 فاضل، فاطمه. (۱۳۸۶). چگونه برای کتاب تصویرسازی کنیم، فصلنامه گرافیک و چاپ، شماره سوم.
 قاسمی، فرشید و اقلیدس، طاهره. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر آموزش درس پرورش خلاقیت در کودکان بر افزایش خلاقیت دانش‌آموزان دختر سال سوم کودک یاری هنرستان‌های شیراز، مجله نوآوری آموزشی، ۴: ۸۴-۵۸.
 کامران، الیاس. (۱۳۹۱). تصویرسازی در قالب خلاقیت، نشریه کتاب ماه کودک و نوجوان، ۶: ۸۷-۹۶.
 لاپتن، آن. (۱۳۹۲). طراحی تفکر گرافیک آن سوی طوفان مغزی، ترجمه نازیلا محمد قلیزاده، تهران: فرهنگسرای میردشتی.
 مهردادفر، مریم. (۱۳۹۰). تصویرسازی، تهران: مارلیک.
 مثقالی، فرشید. (۱۳۸۸). در چندوچون تصویرگری، نشریه حرفه هنرمند، شماره ۳۰.
 ویزبرگ، رابرت. ۱۳۷۸. خلاقیت فراسوی اسطوره نیوگ، ترجمه مهدی والفی، تهران: روزنه.
 How Design. Brown, T. (۲۰۰۹). Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation. New York: Harper Business.
 New Think. (۱۹۶۷). De Bono, E. The Use Of lateral Thinking in the Generation of new idea. New York: Basic Book.
 Applied. (۱۹۵۳). Osborn, Alex. F. Imagination. New York: Scribner.
 Creativity As An. (۱۹۶۲). Stein. M. Intra-Personal Process in Parnes Sidney, Source book For Creative Thinking Charles Scribner. New York: sons.
 (۱۹۷۹). Torrance, E. P. & Goff, K. A Quiet Revolution. Creative Behaviour. ۲۳: ۱۳۶-۱۴۵.

خلاق در متن و محتوای منابع و دروس آموزش تصویرسازی توسط برنامه‌ریزان آموزشی و درسی؛

۳. آموزش استفاده از روش بارش فکری و سینکتیکس برای ایده‌یابی در تصویرسازی هنرجویان؛

۴. برگزاری دوره‌های آموزشی خلاقیت و راهکارهای پرورش آن در آموزش تصویرسازی برای هنرآموزان.

اعتمادبه‌نفس آنان افزایش می‌یابد و امکان ارائه ایده‌های ابتکاری و خلاق درباره موضوع مورد تصویرسازی فراهم آید.

پیشنهاد‌های کاربردی

۱. ایجاد و تقویت و نگرش مثبت هنرآموزان و استادان هنر نسبت به کارایی روش‌های خلاق در تدریس و تأثیر آن بر خلاقیت هنرجویان؛
۲. گنجاندن فعالیت‌هایی بر اساس روش‌های

تصویرگر: یژمان رحیم‌زاده